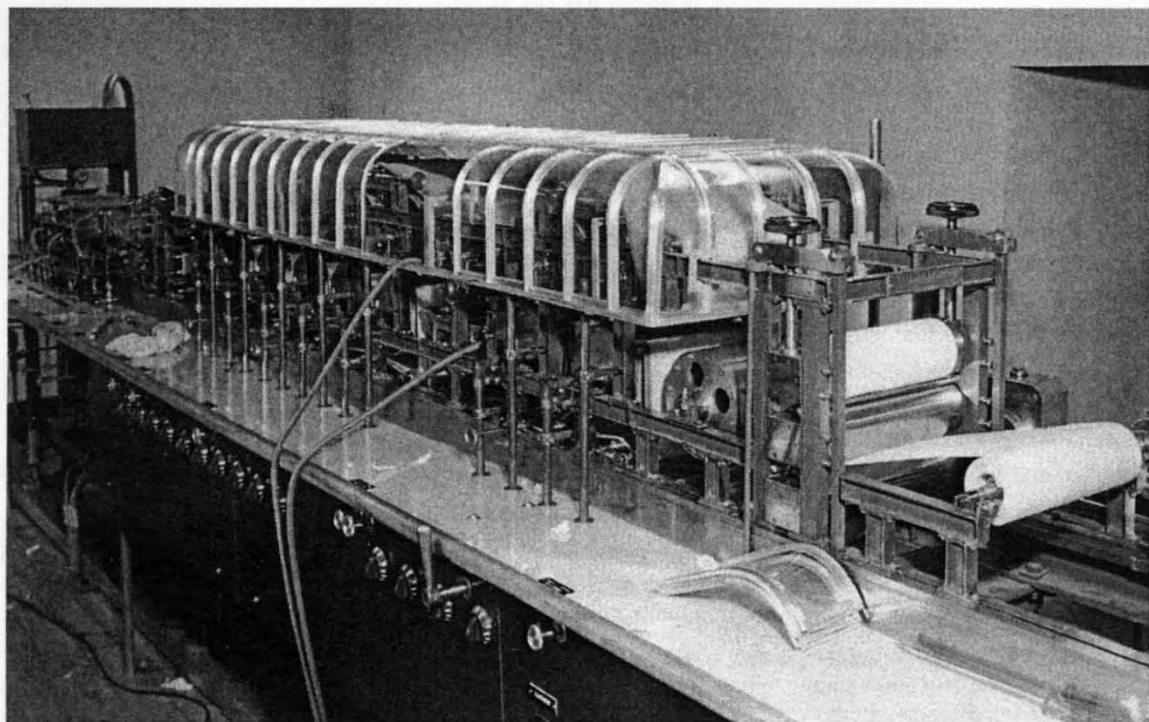

NORDISK PAPPERSHISTORISK TIDSKRIFT

4/2000

Utgiven av Föreningen Nordiska Pappershistoriker

PF1s papirmaskine ca. 1957. Illustration fra bogen "Leting etter nye muligheter".

NORDISK PAPPERSHISTORISK TIDSKRIFT

Årgang 28, 2000 nr.4

Utgiven av Föreningen Nordiska Pappershistoriker

Utkommer med 4 nummer per år.

Issn 0348-9531

Utgiven av Föreningen Nordiska Pappershistoriker

Org. Nr. 887501-3628 Postgiro 85 60 71-6

Redaktör & ansvarig utgivare:

Keld Dalsgaard Larsen

Silkeborg Museum

Hovedgårdsvej 7

DK-8600 Silkeborg

Danmark

Telefon +45 - 86821499

Telefax +45 - 86812688

Medlemsärenden handläggs av

kassören Paul Solvin, Pilos väg 1

S-168 50 Bromma, Sverige

Föreningen Nordiska Pappershistoriker

är en ideel förening med uppgift att främja intresset för pappershistoria i hela Norden. Föreningen uppmuntrar och stimulerar till forskning och dokumentation av lumpen och dess beredning, tilverkningsprocessen, redskapen som valskistor, kypar, formar och guskredskap, bruksmiljöns historia och människorna i pappersbruken, papperets användning och distribution i äldre tider. Vattenmärken och datering med hjälp av pappersegenskaper liksom papperskonservering och konstnärligt bruk av papper, är exempel på föreningens interesseområden.

Medlemskap tecknas genom att betala in medlemsavgiften til NPHs svenska postgirokonto 85 60 71-6, i lokal valuta,

Enskild medlem 150 kronor

Institutioner 300 kronor

Aktiebolag 750 kronor

Finska och svenska medlemmar betalar i SEK, danska i DDK och norska i NOK.

Dead line til 1/2001 og 2/2001 er 15.1.2001 og 15.4.2001

Rapport från NPHs styrelsemöte i Stockholm den 20 oktober 2000

1. Styrelsemötet leddes av ordföranden Göran Wohlfahrt.
2. Protokollet skulle justeras av ordföranden och Sanny Holm.

3. *Ekonomi*

Kassören Paul Solvin redovisade för det ekonomiska läget och konstaterade att sedan föreningen mottagit den andra utbetalningen av Wallenbergfondens anslag uppvisade årets verksamhet per 18 oktober 2000 ett mindre underskott. Han fick i uppdrag att undersöka hur bankavgifterna kunde minskas. Inbetalningskort för medlemsavgiften sänds ut i samband med NPHT nr 4/2000.

4. *Nordisk Pappershistorisk Tidskrift NPHT*

Keld Dalsgaard Larsen har skickat ett e-post meddelande där han redogör för innehållet i kommande nummer av tidskriften under år 2000 och början av år 2001. De ca 80 ex som finns förvaras hos kassören och i lager av nr 3/2000 (Keld Dalsgaard Larsens bok) uppbevaras i arkivet på Storgatan 19. Intresserade hänvisas att kontakta NPH:s ordförande eller styrelsemot i landet för köp. Priset är 300 SEK (motsvarande) inkl. moms, exkl. porto. Styrelsen ansåg att boken borde recenseras i de nordiska papperstidskrifterna.. Keld D L står kvar som redaktör under år 2001.

5. *NPH:s föreningsstämma år 2001*

Styrelsen hade tidigare beslutat att förlägga kommande föreningsstämma NPH-23 till Finland den 14-16 juni år 2001. Birgitta af Forselles hade erfarit att deltagarna i EU:s projekt The Watermark Route kommer att ha ett möte i Finland 15-17.6. 2001. Deras möte är förlagt till Kymmenedalen med Verla fabriksmuseum som en besöksplats. NPH:s möte kommer också att hållas i dessa trakter och vi försöker arrangera någon gemensam träffpunkt. För NPH:s del skulle staden Kouvola vara utgångspunkten och inkvarteringen ske t.ex. på hotell Vaakuna. Enligt ett preliminärt program föreslogs 15.6. innehålla ett besök på Ankkapurha fabriksmuseum i Anjalafors, där även föreningsstämman kunde hållas. På kvällen arrangeras festmiddagen.

Den 16 juni skulle Verla fabriksmuseum besökas ävensom andra intressanta resmål med anknytning till papperskonst och -historia. Ett detaljerat program skulle finnas till nästa styrelsemöte.

6. *NPH:s hemsida*

Beslöts att gå vidare med att utveckla hemsidan. Ulrika Håden kom med ett förslag till meny. För att få ned kostnaderna och hjälp med utvecklingen skall Sanny Holm kontakta webmastern på Papyrus och Svenskt Papper.

7. *IPH International Paper Historians*

Göran Wohlfahrt redogjorde för IPH:s konferens i Dortmund. Konstaterades att det är viktigt att representanter från NPH deltar i konferenserna. I år deltog också Sanny Holm. Rapport skall avges till styrelsen och en artikel för NPHT förberedas.

8. *Övriga ärenden*

Göran Wohlfahrt berättade om Johan Theodor Molls samlingar som hittats i Hällefors Bruks arkiv. De 53 handskrivna böckerna är av stort intresse för industrihistoriker. Frågan om var de skall bevaras och göras tillgängliga för våra dagars läsare (svårtydd handstil) diskuterades och Tekniska Museet bedömdes vara rätt mottagare. Ordföranden tar kontakt med Marie Nisser vid KTH ang. möjligheterna att sortera det väldiga materialet efter ämne och sak och senare överföra delar på dator för bearbetning. Därvid kan klarläggas vilket utbyte NPH kan få av Molls skrifter. Sanny Holm berättade att det inom IPH finns en arbetsgrupp som registrerar vattenmärken. De skannar in vattenmärkena med hjälp av ett Windowsbaserat program.

9. *Avslutning*

Ordföranden avslutade styrelsemötet.

oooOOOooo

Styrelsen sammanträder nästa gång den 16 februari 2001, kl. 13.00 i Stockholm.

Omtale af bogen

PÅ LETING ETTER NYE MULIGHETER

Papirindustriens Forskningsinstitutt gjennom 75 år (1998)

Norges ældste brancheinstitut, Papirindustriens Forskningsinstitutt (PFI) kunne i 1998 fejre 75 års jubilæum. Det er blandt andet markeret ved denne fine bog udgivet af Papirindustriens Forskningsinstitutt og Papirindustriens Tekniske Forening. Forfatterne er Øystein Ellefsen (1918-1997) og Einar Bøhmer. Det er en kompetent og læsevenlig bog, der giver papirinteresserede et fint indblik i instituttets virke gennem årene. Og den er skrevet med humor.

Humoren møder læseren allerede i indledningen. Her bliver læseren naturligvis præsenteret for udsagnet: „Det er dyrt å drive forskning, men enda dyrere å la det være“. Men forfatterne nævner dog også en radikal anden opfattelse, idet nogle hævder, at der er tre måder at bruge en masse penge på: hasardspil, det er den hurtigste metode, kvinder, vin og sang, det er den morsommeste metode, og så den sikreste metode: at give pengene til forskning! PFIs historie er dog et klart vidnesbyrd om, at penge til forskning er givet godt ud.

Bogen er inddelt i fire hovedperioder: Etableringsfasen 1914-1923, pionertiden 1923-1948, efterkrigstiden 1948-1973 og den nyeste tid 1973-1998. Herefter flytter PFI til Trondheim og et helt nyt kapitel åbnes for det gamle institut.

Der er mange mærkedage i instituttets liv, men den 15. september 1953 har dog en særlig status, og det beskrives dejligt i bogen. Den dag blev grundstenen til det nye institut på Gaustad lagt ved en storstående højtidelighed af kong Haakon VII. Sammen med grundstenen blev indmuret en såkaldt kongebog. Instituttet havde nemlig ud af et grantræ i kongens have fået produceret alt papirmateriale til to bøger: Den ene bog skulle lægges sammen med grundstenen, og den anden bog opbevares på kongeslottet. Det var et helt utroligt projekt, som med sindsro kan kaldes for komplet uøkonomisk - men det sikrede en værdighed og stolthed over byggeriet, som det kan være svært at gøre op i penge.

PFIs arbejde gennem tiderne har naturligvis afspejlet norsk papirindustriens udvikling. Bogen giver en række eksempler på PFI-projekter i perioden. For en dansker er det særlig bemærkelsesværdig, at norsk papirindustri har haft en ganske særlig position på mekanisk træmasse. Og denne niche har PFI været med til at udvikle helt frem til i dag:

„Da man så tidlig som i 1988 påpekte at mekanisk masser var langt bedre enn sitt rykte, bortsett fra gulningen på grunn af UV-stråler, ble dette fra mange hold betraktet som å banne i kirken. Senere er PFIs oppfatning blitt støttet både av japanske og kanadiske forskere, og

det er i dag akseptert at papir med mekaniske masser vil klare seg minst like bra som kjemiske masser under lagring i biblioteker og arkiver. En forutsetning for dette er imidlertid at pH-verdien holdes i området 7-9 med en buffersubstans og at lagringstemperatur og fuktighet holdes på rimelige nivåer“ (s.78).

Norsk papirindustri har også vært igennem en vældig omstrukturering fra mange små til få store virksomheder. Det har også skabt ændrede vilkår for PFI. Blandt andet fordi de store koncerner kan klare mangt og meget selv.

Som udenforstående (dansker) læser af bogen kan det være en af forklaringerne på, at PFI mere og mere puffes over til at varetage uddannelse og forskning af de kommende generationer til norsk papirindustri. Det virker ihvertfald ganske logisk, at PFI må søge samarbejde med andre forskningsinstitutioner og her først og fremmest Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet i Trondheim. PFIs nye direktør Jan M. Øverli giver afslutningsvis en fin progamerklæring for det nye PFI i Trondheim.

Bogen er på ialt 127 sider, rigt illustreret og afsluttes med et engelsk resume.

Keld Dalsgaard Larsen

Grundstensnedlæggelse ved H. M. Kong Haakon VII 15. september 1953.

Om små "Papiir-Fabrikker med Toldfrihed"

i Danmark og Hertugdømmerne, 1816 - 1848.

Af Hans Peder Pedersen, konservator.

Når man kaster et blik hen over den lange række af tilladelser til oprettelse og drift af forskelligartede industrier med særlige toldbegunstigelser, der blev givet i Danmark, Slesvig og Holsten i årene 1816 - 1848, kan man undre sig over, hvor sporene af hovedparten af alle disse virksomheder forsvandt hen.

Der blev i perioden 1816 til 1848 alene til papirfabrikation givet ialt 76 tilladelser, hvoraf nogle dog var fornyelser, især optræder familien Drewsen flere gange. Forfatteren har benyttet citater fra sine kompendier, til undervisningsbrug på Konservatorskolen: En dansk Papirfabrikant, 1834-1848, Konservatorskolen 1991 og Kilder til nogle Jydske-Fynske Papirfabrikkers Historie, Konservatorskolen 1996.

Efter den danske statsbankerot i 1813, gjorde staten sig en række anstrengelser for at få gang i den hjemlige industri, og dermed forsøge at bremse den skadelige kapitalflugt ud af landet.

Et hundrede rigsdaler dansk kurant efter en forskrivelse m.m.,

ældre end 11 septbr. 1807, omskrives til	100 rbdl.
yngre end 10 septbr. 1807 og ældre end 11 decbr. 1807 omskrives til	95 -
- 10 decbr. 1807 - - 11 marts 1808 - -	90 -
- 10 marts 1808 - - 11 juni 1808 - -	85 -
- 10 juni 1808 - - 11 septbr. 1808 - -	80 -
- 10 septbr. 1808 - - 11 decbr. 1808 - -	75 -
- 10 decbr. 1808 - - 11 marts 1809 - -	70 -
- 10 marts 1809 - - 11 juni 1809 - -	65 -
- 10 juni 1809 - - 11 septbr. 1809 - -	60 -
- 10 septbr. 1809 - - 11 decbr. 1809 - -	55 -
- 10 decbr. 1809 - - 11 marts 1810 - -	50 -
- 10 marts 1810 - - 11 juni 1810 - -	50 -
- 10 juni 1810 - - 11 septbr. 1810 - -	45 -
- 10 septbr. 1810 - - 11 decbr. 1810 - -	45 -
- 10 decbr. 1810 - - 11 marts 1811 - -	40 -
- 10 marts 1811 - - 11 juni 1811 - -	35 -
- 10 juni 1811 - - 11 septbr. 1811 - -	35 -
- 10 septbr. 1811 - - 11 decbr. 1811 - -	30 -
- 10 decbr. 1811 - - 11 marts 1812 - -	30 -
- 10 marts 1812 - - 11 juni 1812 - -	30 -
- 10 juni 1812 - - 11 sept. 1812 - -	25 -
- 10 sept. 1812 - - 11 decbr. 1812 - -	25 -
og yngre end 10 december 1812 omskrives til - - - -	20 -

Fra forordningen om forandringer i pengevæsenet i Danmark og Norge, samt Slesvig og Holsten. 5.1.1813.

Perioden fra ca. 1790 og op til ca. 1850 har haft historikernes store interesse set fra et industri historisk synspunkt.

Der er skrevet mange værdifulde afhandlinger om industrialiseringens udvikling, hvor man har beskæftiget sig med papirfabrikation som en mindre del af helheden og ikke med de små foretagender som specielt hovedemne.

Det burde være kendt, at der var mange mindre og små papirfabrikker, som prøvede at etablere sig i den periode og at flere af dem var leverandører til den offentlige administration, hvilket tydeligt kan spores i de danske arkiver, hvor mængder af skemaer, skrivelser, personlige breve samt protokoller, er skrevet på papir, eller i protokoller der indeholder produkter fra disse fabrikker.

Forfatteren til denne artikel der er arkivkonservator af uddannelse, har fundet det vigtigt af hensyn til den fortsatte bevaring af beskrevet og trykt papir fra denne periode, at give en kort orientering om forhold der kan være forbundet med behandling af dette materiale der langt fra kunne betegnes som kvalitetspapir, ofte grundet uerfarne fabrikanter og udygtige papirmagere, som ejerne af papirmøllerne kunne ansætte til en lavere løn.

Papirfremstilling i omhandlede periode beskriver hele udviklingen fra de traditionelle håndværkermetoder og teknikker, hvor man fremstillede håndlavet papir, øst i forme fra den kendte bølge, til det maskinfremstillede produkt, produceret i stordrift.

Set med en konservators øjne, et ofte vanskeligt materiale at behandle, især p.g.a. de stærkt varierende fremstillingsforhold og forskel i råstofkvaliteten.

Et interessant stykke industrihistorie, hvor konservatorer, i forhold til de emner og objekter de har under behandling, ser billedet ændre sig totalt.

Råstoffer, fremstillingsmetoder og -teknikker havde ikke budt på de store ændringer op gennem de foregående århundreder. De forholdsvis få papirfabrikker der eksisterede i de danske riger før Napoleonskrigene, var stort set, fagligt vel funderede.

Pludseligt kan „alt“ lade sig gøre. Restriktioner vareknaphed og råstofmangel afledt af Napoleons-krigene, og den i Danmark i 1813 1) efterfølgende statsbankerot, kom til at virke både som en bremse, men så sandelig også som en igangsætter for fantasien, m.h.t. brugen af nye råstoffer, dermed nye metoder og -teknikker og hvad deraf fulgte.

Selv de etablerede papirmøller, som f.eks. Drewsen på Strandmøllen, havde sine problemer med den nye tid, hvor kravene til storproduktion blev mere og mere fremtrædende. Nogle fabrikker, som f.eks. papirmageren på Engelsholm, søgte at forbedre de gamle teknikker og metoder med dobbelte forme, at forenkle arbejdsgangene i produktionsledet, og producere mere papir med færre folk.

Andre gik ind i maskinalderen, anskaffede dampmaskiner og hvad det medførte af fordele, f.eks. løstes problemerne om konstant krafttilførsel i vandfattige perioder, ensartet forarbejdning af råmateriale, hvis kvalitet og renhed ikke længere var så altafgørende. I indkøringsårene medførte maskinalderen dog store problemer, med hensyn til kvaliteten.

Udviklingen blev ofte forceret p.g.a. konkurrencen internt i Kongeriget og de Europæiske lande imellem. Dampmaskinen får i løbet af 1820'erne og -30'erne en altdominerende plads i papirfabrikationen. Hollænderen (papirmøllen) er jo for længst indført på såvel mindre som på store papirfabrikker. Der findes kun ganske få papirmøller der endnu betjener sig af stampemøller. I 1829 begynder de første papirmaskiner at spy papir ud på løbende bånd. Selv mindre papirfabrikker anskaffer dampmaskinen som drivkraft, f.eks. P.C. Deichmann på Elisabeths Minde. 2)

Som allerede antydnet indeholder arkivmassen i vore offentlige arkiver, fra denne periode et stærkt differentieret skrivemateriale, især ses det hos amtskontorerne, der ofte indkøbte papiret lokalt, ofte i en dårlig kvalitet og som følge deraf en dårlig bevaringstilstand.

Der kan opregnes en række faktorer, der blev betydende for, hvad der senere skete: 3)

Først og fremmest kongerigets økonomiske situation efter statsbankerotten i 1813. Se omskrivningstabellen fra dansk kurant til rigsbankpenge.

Dernæst de efterfølgende, import- og eksport restriktioner, der plagede industrien og handelen i så høj grad, at det netop gav mulighed for opkomst af en række foretagender, som kun voksede op i ly af disse forordninger og bestemmelser.

Mange af disse faglige dårligt funderede „industri-eventyrer“ ville aldrig være kommet i gang, hvis grænserne havde været åbne for frihandel med alle slags produkter og kvaliteter.

Selvfølgelig havde en stor del af initiativerne haft en stor betydning for landets indre styrke og selvværd, men dem der var bygget på et ringe fundament, var de første til at bukke under for konkurrencen. En af

disse restriktioner var „Kluddecirkulæret af 1825“, til beskyttelse af papirindustriens råproduktmarked.

En tredje faktor, der gjorde det muligt for så mange små foretagender at få begyndt på papirfabrikationen, var opfindelsen af bogtrykkesmaskinen i 1814. Den betød en omvæltning i bogproduktionen og fordrede mere og mere papir.

Selvom veletablerede papirfabrikanter, som f.eks. J.C. Drewsen, der efter anskaffelse af kongerigets første papirmaskine i 1828 fra året 1829 sætter produktionen op ved at fremstille papir på løbende bånd, og som i begyndelsen af 1830'erne tredobler fabrikkens produktion, var der alligevel fortsat en midlertidig mangel på trykpapir.

Den fjerde faktor. Det åbnede så mulighed for, at ganske små virksomheder kunne få gang i papirmøllerne. Bogtrykkerne havde ofte brug for små ordrer til de mange små og mindre udgivelser, der skulle på markedet i disse år, som følge af den begyndende demokratisering af samfundene i Europa, der stillede større krav til trykningen af det frie ord, selvom f.eks. Fr. VI's plakat af 13. maj 1814 om forebyggende polititilsyn til tider begrænsede skrivelysten. Plakaten var faktisk gældende som lov på området og virkede som censur, og blev håndhævet af Fr. VI's sikkerhedspoliti, kaldet „De Røde Fjer“, efter prydingen på deres hovedtøj.

Man forstærkede yderligere kravene om flere råprodukter og papirfabrikanterne blev nødsaget til at se sig om efter nye emner, såsom strå af enhver art, ja selv boghvedehalm har været inde i billedet. Det endte med, at de store papirfabrikanter ville af med det kluddecirkulære, som de selv stod bag oprettelsen af.

Det var efter Drewsens anden udvidelse i 1835 - 36, at en del af de små papirfabrikanter begyndte at dreje nøglen om. Konkurrencen var blevet for hård.

Ikke desto mindre fremgår det klart af Generaltoldkammer og Kommercekollegiets Industri og Fabrikskontors lister, over privilegier, eller tilladelser om man vil, der gennem årene 1816 - 1848 blev udfærdiget og stadfæstet til oprettelse og drift af en række mindre og større Papirmøller og -fabrikker, med en række toldfriheder og særlige begunstigelser, knyttet til de enkelte privilegier. 4)

Som et eksempel på en af disse nu forsvundne, små papirmøller, der ikke evnede konkurrencen, optrådte navnet løjtnant Tegner på listen over privilegier til papirfabrikation.

Adskillige borgerlige militære personer havde vist interesse for papirfremstilling, vel i håb om at skabe sig en indtjening på en efterspurgt vare. Efter en nøjere undersøgelse viste det sig, at en løjtnant ved Det Borgerlige Artilleri i Helsingør, Ludvig F. Tegner var ansøger til opnåelse af rettigheder til at oprette og drive en papirmølle på sin ejendom. Det viste sig ydermere at han var ejer af Helsingørs Hollandske Vejrmølle, „Otto“ Mindes Mølle og den omliggende jord, 5) som han havde erhvervet sig den 31. juli 1826. 6) Og i henhold til en kancelliresolution fra 1827, tager han sit opnåede borgerskab i brug som møller i Helsingør, den 17. januar 1833. 7)

Ludwig F. Tegner der var født den 6. februar, 1805 var søn af Mægler, Isac Wilhelm Tegner og Ellen Marie Lund. 8) Han gifter sig med Marie Frederikke Elisabeth May, som var født den 24. juni 1813. 9)

Ludwig F. Tegner ansøger den 6. september 1835, Generaltoldkammer og Kommercekollegiet om tilladelse til at anlægge og drive en papirfabrik ved Helsingør. Ansøgningen var anbefalet af Frederiksborg Amt. 10) Kammersekretariatet meddeler den 30. december 1835, at man den 24 i samme måned, har udfærdiget et privilegium der giver Tegner ret til at oprette og drive en papirfabrik ved Helsingør og meddeles samtidig visse toldbegunstigelser. For modtagelse af privilegiet skal ansøgeren betale 17 rbd i stempelafgift. 11)

Det fremgår tydeligt af de lovpligtige årlige indberetninger til Industri og Fabrikskontoret at Tegner i årene 1836 til 1840 er kommet godt i gang med papirfremstillingen.

I 1836 fremstiller Tegner med en svend og to daglejere 2500 riis maculatur, og har til formålet anvendt 2500 lispund klude. 12)

I 1837 har Tegner, 2 svende og 1 daglejer fremstillet 1200 riis maculatur og anvendt 60 skippund diverse klude. 13)

I 1838 har Tegner og 2 svende fremstillet 1000 riis maculatur og anvendt 50 skippund klude. 14)

I 1839 udvider Tegner sortimentet, idet han med 2 svende fremstiller 600 riis maculatur, 100 bundter papper og 50 riis cardus, og til det anvendt 1100 lispund diverse klude. 15)

I 1840 topper Tegner sin produktion, idet han med 1 svend og 2 karle fremstiller 700 riis maculatur, 90 bundter papper, 50 riis cardus og 20 riis skrivepapir.

Der var anvendt 1300 lispund klude. 16)

Det fremgår af alle indberetninger, at han ikke synes at anvende nogen form for kemikalier eller limstoffer, der er ihvertfald ikke opgivet nogen. Noget kunne tyde på at kvaliteten i det producerede papir ikke er tilstrækkelig. Det viser sig at indtjeningen ikke står mål med anstrengelserne. Han forsøger med at sætte prisen på maculatur papir ned til 4 mark 8 skilling pr riis, men heller ikke det synes at hjælpe. Så opgiver han mølleriet til fordel for byens regnskabsvæsen. 17) Han sælger mølleriet, men bliver boende i en sidelænge til møllegården til sin død.

I 1841 gik sortimentet tilbage til kun at omfatte en sort. Tegner og 2 svende fremstiller 1000 riis maculatur og der var anvendt 50 skippund diverse klude. Året for opnåelse af privilegiet opgives fejlagtigt til 1834. Antagelig fordi en anden end Tegner har lavet produktionsindberetningen. 18)

1842 bliver fabrikkens sidste produktionsår. Tegner er ikke længere opgivet som ejer. Der er nævnt en Carl Otto i ejerrubrikken. 1 svend fremstiller 900 riis maculatur. Der var anvendt 46 skippund diverse, ubestemmelige klude. 19)

I henhold til GKKL's ind. og fab.kt. 1816-48,s.105-106, kan det bemærkes at en papirfabrikant, Franz Carl Otto i Schulendorff, Hertugdømmerne, den 18. juni 1831 søger om tilladelse til at oprette og drive en papirfabrik med toldfrihed i Hertugdømmerne af hans fabrikat. Det kunne være den samme person, men det vides ikke med sikkerhed.

I listen over industri og fabriksanlæg i Helsingør for 1843, er der ikke længere opført nogen papirindustri i Helsingør. 20)

Den 1. april 1841 bliver Ludwig F. Tegner byens kæmner, et hverv han udover andre tillidshverv, beklæder til 31. marts 1888. 21)

Den 1. oktober 1845, bliver han hovedexpeditør for Dampskibsselskabet Helsingør, og er med til at etablere fast forbindelse mellem Helsingør og Helsingborg, samt mellem København og Malmø. 22)

Som et kuriosum kan det nævnes at hans søn Isac Vilhelm Tegner, bliver overbaneingeniør og senere Generaldirektør for statsbanerne. 23)

Han dør som en højagtet borger i 1893 og hans kone dør 1 1/2 år efter i 1895. 24) Men papirmager blev han aldrig!

Det er et typisk eksempel på, hvordan disse mange små papirindustrier

dukker op, de fungerer i nogle få år, og kan ofte ikke klare sig på kvaliteten af produkterne og forsvinder så igen, uden at efterlade sig andre spor end nogle få arkivalier, nogle indføringer i ministeriernes journaler, måske et vandmærke, gemt i vore arkiver til vidne om en af disse mange små virksomheders eksistens. De fleste er i dag forsvundet næsten sporløst.

Enkelte som L.F. Tegner bliver husket p.g.a. andre kvaliteter og det at han var medlem af en berømt Helsingør Slægt. 25)

Referencer:

1. Schous udtog af forordninger: bd 16, 5. januar 1813. Forandringer i Pengevæsenet i Danmark og Norge, samt Slesvig og Holsten.
2. Pedersen, Hans Peder: En Dansk Papirfabrikant, 1834-1848. Konservatorskolen 1991.
3. Pedersen, Hans Peder: Kilder til nogle Jydsk-Fynske Papirfabrikkers Historie, ca 1795 - ca 1850. Konservatorskolen 1996.
4. Register over udfærdigede bevillinger, 1835-48. RA GKKL Industri- og fabrikskontor, 1816-48 s.12-13.
5. Helsingør Byhistorisk Arkiv, personalia mappe U 1742 Brev fra S.K.Petersen, meddelt 21.10.1974.
6. Hauch-Fausbøll, Th.: Slægten Tegner, 2. udg. 1937. Lebergs Bogtrykkeri. Kbh.F. Journ. 1993/25.
7. Ibid 5. Jordefæstelsespapirer.

8. Ibid 5.

9. Ibid 5.

10.RA GKKL 1816-48, Industrifagenes Journal 1835 ltr NN nr 2050. Skr nr 915 af 6 september 1835.

11.Ibid 2, Skr 1067 af 30 december 1835.

12.RA GKKL 1816-48. Industritabeller,Danske provindser, 1836, pk nr 2601. Frederiksborg Amt, læg 11.

13.RA GKKL 1816-48. Ind.tab. Dk. prov. 1837, pk nr 2603. Frb. Amt, læg 1.

14.RA GKKL 1816-48. Ind.tab. Dk. prov. 1838, pk nr 2604. Frb. Amt, læg 11.

15.RA GKKL 1816-48. Ind.tab. Dk. prov. 1839, pk nr 2606. Frb. Amt, læg 1.

16.RA GKKL 1816-48. Ind.tab. Dk. prov 1840, pk nr 2607. Frb. Amt, læg 1.

17.Ibid 5.

18.RA GKKL 1816-48. Ind.tab. Dk. prov. 1841, pk nr 2608. Frb. Amt, læg 1.

19.RA GKKL 1816-48. Ind.tab. Dk. prov. 1842, pk nr 2609. Frb. Amt, læg 1.

20.RA GKKL 1816-48. Ind.tab. Dk. prov. 1843, pk nr 2610. Frb. Amt, læg 1.

21.Ibid 6.

22.Ibid 6. side 39.

23.Helsingør Byhistorisk Arkiv, personalia sagsmappe U 1740.

24.Ibid 5, jordefærdspapirer.

25.Ibid 6.

HUSK

**NPH-23
i Finland
14-16 juni 2001**

Godt Nytår